

Zprávy a recenze

Úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků na konci základního vzdělávání

Veronika Švecová

ŘEŘICHOVÁ, V. a kol. *Úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků na konci základního vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. 187 stran. ISBN 978-80-244-5061-2.

Tématu čtenářské gramotnosti, jako jednomu z důležitých předpokladů k úspěšnému životu jedince v naší společnosti, se v současné době věnuje zvýšená pozornost. Tento zájem vychází především z přetrvávajících neuspokojivých výsledků českých žáků v mezinárodních průzkumech úrovně čtenářské gramotnosti PISA.

K rozšíření odborných poznatků týkajících se rozvoje čtenářské gramotnosti přispívají také autoři z Katedry českého jazyka a literatury Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci v předkládané monografii s názvem *Úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků na konci základního vzdělávání*. Kolektiv autorů v čele s Vlastou Řeřichovou, která se ve své výzkumné činnosti mimo jiné dlouhodobě zabývá problematikou právě dětského čtenářství, se zde zaměřil především na čtenářské strategie, jež „shrnují a označují čtenářské postupy, které pomáhají porozumění textu a zvyšují úroveň čtenářské kompetence“ (Řeřichová a kol., 2016, s. 5).

Publikace je rozdělena do celkem šesti kapitol. V prvních pěti teoreticky orientovaných kapitolách pojednávají jednotliví autoři o čtenářských strategiích v širších souvislostech, čímž čtenářům umožňují uvažovat o tématu z různých (nových) úhlů. Zároveň tento teoretický náhled usnadňuje orientaci ve stěžejní šesté kapitole představující výzkum zaměřený na zjištění úrovně čtenářských strategií patnáctiletých žáků,

jejichž povinná školní docházka končí, a kteří směřují k dalšímu studiu, nebo se chystají uplatnit v zaměstnání.

Teoretickou část zahajuje Lukáš Hejsek kapitolou *Čtenářská gramotnost a čtenářské strategie v anglicky psané odborné literatuře*. Autor z nepřeborného množství zdrojů věnujících se rozvoji čtenářské gramotnosti a čtenářským strategiím u žáků všech stupňů a typů škol vytváří výčet těch anglicky psaných prací, které se vyznačují vysokou úrovní a originálním zpracováním problematiky a jejichž poznatky mohou být aplikovatelné i v českém kontextu.

Z jiného pohledu je na téma pohlíženo v následující kapitole *Komunikační výchova a integrace poznatků jako prostředky podpory čtenářské gramotnosti*. Milan Polák teoreticky vymezuje základní pojmy, poté ukazuje, jakým způsobem jsou reflektovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Na tomto základě následně provádí analýzu vybrané učebnice českého jazyka pro 9. ročník základní školy.

Ve třetí kapitole Jana Sladová referuje o zajímavých možnostech využití postupů čtenářských strategií i při rozvíjení jiných gramotností. Ukazuje, že cíle v tomto směru zásadního oboru Český jazyk a literatura mohou být naplňovány i v doplňujících vzdělávacích oborech Filmová/Audiovizuální výchova a Etická výchova.

Nanejvýš aktuální úhel pohledu přinášejí také Kamil Kopecký a Hana Marešová. Autoři přesunuli svoji pozornost z reálného prostředí do specifického prostředí internetu a hovoří o tzv. digitální gramotnosti. Zajímá je například, zda stále se zvyšující konzumace digitálního obsahu nemá negativní dopad na rozvoj čtenářských kompetencí dětí, zda by měl dětský čtenář upřednostňovat spíše četbu z klasických knih před četbou z jiných moderních komunikačních zařízení atd. Odpovědi na tyto otázky nalézají především v zahraničních výzkumech. Autorská dvojice upozorňuje, že děti v dnešní době digitální obsah často také samy vytvářejí. V této souvislosti se zmiňují například o současných fenoménech bloggingu či youtuberingu.

Teoretickou část uzavírá Dana Cibáková, která se zaměřuje na rozvoj čtenářských strategií u dětí mladšího školního věku.

V šesté kapitole pak již Vlasta Řeřichová spolu s Danou Vicherkovou představují a hodnotí výsledky uskutečněného výzkumného šetření. Výzkum byl realizován pomocí dotazníků a zaměřil se na žáky v Moravskoslezském kraji, jelikož právě tento kraj dosahuje v testování čtenářské gramotnosti nejhorších výsledků. Design celého výzkumu je v kapitole podrobně a přehledně popsán. Výsledky jsou prezentovány prostřednictvím grafů, tabulek a komentářů. Poskytují odpovědi např. na otázky týkající se faktorů ovlivňujících úroveň čtenářských strategií patnáctiletých žáků, frekvence využívání různých druhů dovedností při práci s informacemi, užívání různých čtenářských strategií, důvodů žáků k četbě atd. V závěru publikace autorky shrnují nejzajímavější zjištění vzešlá z dotazníkového šetření, upozorňují na někdy až alarmující výsledky a vyvozují některá doporučení pro pedagogickou praxi.

Díky výrazné provázanosti jednotlivých kapitol a četným odkazům na české i zahraniční zdroje informací kniha působí uceleným dojmem, a usnadňuje čtenáři propojení dílčích teoretických poznatků s výsledky realizovaného výzkumu, a otevírá prostor pro další odbornou i laickou diskuzi. Monografie je určena všem, kteří se zabývají rozvojem čtenářské gramotnosti a čtenářskými strategiemi, tedy odborné veřejnosti, ale také učitelům či studentům učitelských oborů a ostatním, kterým není lhostejná snižující se úroveň čtenářské gramotnosti českých žáků.

Kontakt:

Mgr. Veronika Švecová
Katedra českého jazyka a literatury
Pedagogická fakulta UP
Žižkovo náměstí 5
771 40 Olomouc
E-mail: svecova.ver@email.cz

Netradiční pohledy na kvalitu života osob se specifickými potřebami

Lucie Hrbáčová

LUDÍKOVÁ, Libuše. *Netradiční pohledy na kvalitu života osob se speciálními potřebami*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4869-5.

V roce 2015 vyšla kniha **Netradiční pohledy na kvalitu života osob se specifickými potřebami**, kterou sestavil kolektiv odborníků z řad speciálních pedagogů Univerzity Palackého v Olomouci pod vedením prof. PaedDr. Libuše Ludíkové, CSc. Jedná se v pořadí již o třetí titul, který nabízí čtenářům náhled na kvalitu života osob se specifickými potřebami z doposud vůbec nebo jen okrajově sledovaných hledisek.

Po prostudování knihy je možné konstatovat, že stanovené cíle spočívající v seznámení čtenáře s různorodostí pohledů na kvalitu života vybraných skupin osob byly splněny. Jak sama autorka uvádí, měla by tato publikace otevřít i další témata a oblasti, které je nutné řešit, a jejichž řešení by mohla vést ke zlepšení života osob se speciálními potřebami.